

Likviditet och likviditetsrisk

Bankerna kan drabbas av brist på likvida medel av ett antal olika anledningar. En är brister i den interna likviditetshanteringen, som skulle kunna leda till att banken inte kan finna tillräckligt med likvida medel för att klara av sina betalningar. En annan är haveri i betalningssystemen, vilket i första hand skulle kunna orsakas av omfattande problem med datasystem. Det finns också en risk att likviditeten på någon för bankernas finansiering central marknad kan minska eller försvinna. Slutligen kan bristen på likvida medel vara ett tecken på att banken har eller uppfattas ha soliditetsproblem. Sammanfattningsvis bedömer Riksbanken att risken för att likviditetsproblem ska tvinga en svensk storbank att ställa in betalningarna är relativt liten, så länge detta inte inträffar i samband med att soliditetsproblem samtidigt föreligger.

Bankernas traditionella roll är att dels ta emot inlåning, dels låna ut dessa pengar för konsumtion och investeringar. Eftersom en insättare vanligen på begäran omedelbart kan ta ut de pengar han har inrestående på sitt bankkonto, är inlåningen i den meningen ytterst likvid. Bankens utlåning till bankens låntagare är däremot extremt illikvid. En bank kan inte lätt sälja av en fordring utan att ge betydande rabatter. Det beror på att banken besitter särskild information om en låntagares betalningsförmåga, som gör det svårt eller kostsamt för utomstående att värdera risken i fordringen. Skillnaden i hur flyktig in- och utlåning är gör att likviditet blir ett centralt begrepp i varje bank och har också traditionellt setts som ett grundläggande problem för all bankverksamhet.

Bankerna har även en central uppgift i betalningsväsendet eftersom deras medverkan krävs för de allra flesta betalningar av varor och tjänster.

Bankerna har även en central uppgift i betalningsväsendet eftersom deras medverkan krävs för de allra flesta betalningar av varor och tjänster. Betalningar kan ske via kontoöverföringar eller med sedlar och mynt och i bägge fall involveras bankerna i något skede. Behovet av likvida medel för att genomföra betalningar är utgångspunkten för bankernas likviditetshantering. Variationen i kundernas betalningsmönster är i praktiken det som ger upphov till stora förändringar i bankernas likviditetsbehov.

Enskilda banker kan således ha stora svängningar i sitt likviditetsbehov. Dessa svängningar beror på de betalningar som sker mellan bankerna i Riksbankens RIX-system och som till stor del speglar bankkundernas betalningsmönster. Alla betalningar från en bank

till en annan sker via RIX-systemet.³¹ I takt med den ökade omsättningen på de finansiella marknaderna har omsättningen i RIX ökat och är idag ca 450 miljarder kronor per dag.

Det skulle vara mycket kostsamt för bankerna att ha så stora likviditetsreserver att de på egen hand skulle klara att genomföra alla betalningar som behövs för egen och kunders räkning. En förutsättning för att RIX ska fungera väl är ett kontinuerligt flöde av betalningar mellan bankerna så att inkommande medel kan användas för att genomföra de egna betalningarna. Dessutom tillhandahåller Riksbanken krediter under dagen. Denna så kallade intradagskredit är räntefri, men måste säkerställas med av Riksbanken godkända värdepapper. Bankerna har i dagsläget totalt värdepapper motsvarande mellan 60 och 80 miljarder kronor pantsatta i Riksbanken i syfte att kunna genomföra sina betalningar.

Bankerna kan även med ränta låna eller placera från en dag till nästa i Riksbanken, men de försöker mot slutet av dagen att jämna ut positionerna mellan sig, så att banker med underskott lånar av de banker som har ett överskott. För att se till att denna utjämning äger rum finns en ränteskillnad på 1,5 procentenheter mellan inlånings- och utlåningsräntorna i Riksbanken. När bankerna lånar mellan sig tillämpar de en ränta som ligger inom detta intervall. Dessa krediter mellan bankerna kallas dagslån, de löper normalt över natten och betalas tillbaka morgonen därpå.

För bankernas dagliga likviditetsplanering är det sammanfattningsvis två viktiga aspekter som är direkt kopplade till Riksbankens betalningssystem – bankernas flöde av betalningar och deras lager av pantsättningsbara tillgångar.

För bankernas dagliga likviditetsplanering är det sammanfattningsvis två viktiga aspekter som är direkt kopplade till Riksbankens betalningssystem – bankernas flöde av betalningar och deras lager av pantsättningsbara tillgångar.

31 Se "Betalningsavveckling i RIX-systemet", Sveriges Riksbank, 2000.

VAD ÄR LIKVIDITET?

Med *likviditet* avses tillgång till betalningsmedel, dvs. medel som kan användas för att göra betalningar. Riksbanks-sedlar är legala betalningsmedel, men även inlåning i Riksbanken är betalningsmedel för bankerna. Allmänheten kan på motsvarande sätt använda medel på inlåningskonto till betalningar.

Hur *likvid* en tillgång är beror på hur snabbt och till vilka kostnader den kan omvandlas till betalningsmedel. Kontantbehållningar är fullständigt likvida, liksom även inlåning under normala omständigheter. En statskulds-växel är mindre likvid än kontanter, men den är fortfarande en tämligen likvid tillgång eftersom den snabbt och till låga kostnader kan omvandlas till kontanter eller inlåning. Andra finansiella eller icke-finansiella tillgångar kan också omvandlas till betalningsmedel om det finns tillräckligt med tid och om säljaren är beredd att acceptera det pris som någon köpare är villig att betala. Behöver tillgången omvandlas snabbt kan säljaren behöva sänka priset i förhållande till vad tillgången anses vara värd för att få till stånd en försäljning. En tillgång som kan vara svår att sälja, eller där priset kan variera, är mindre lämplig som likviditetsbuffert.

Hur likvid en tillgång är beror också på hur marknaden för köp och försäljning av tillgången fungerar. På en marknad där aktörerna agerar genom att ställa köp- och säljkurser för tillgångar, är skillnaden mellan köp- och säljkursen, den så kallade spreaden, ett mått på hur likvid tillgången är. Tillgången kan inte bytas mot betalningsmedel och sedan tillbaka igen utan att spreaden orsakar kostnader. En tillgång som handlas med en mindre spread ger upphov till en lägre kostnad och är således mer likvid. Även hur stabil spreadens storlek är över tiden är betydelsefullt för hur likvid tillgången anses vara.

För den typ av tillgångar som det finns en organiserad handel i brukar man inom finansiell ekonomisk teori (området ”market micro-structure”) tala om begreppet *marknadslikviditet*. Med detta begrepp avses förmågan att på marknaden sälja en stor volym av en tillgång med liten påverkan på priset. Marknadslikviditet kan beskrivas i tre dimensioner: täthet, djup och återhämtningsförmåga.³² Tätheten är hur långt ifrån genomsnittspriset priserna rör sig och mäts t.ex. som skillnaden mellan köp- och säljkurs. Med djup antingen den handelsvolym som marknaden kan hantera utan att det rådande priset ändras. Åter-

³² De etablerade engelska begreppen är width, depth och resilience.

hämtningsförmågan anger med vilken hastighet som prisfluktuationer orsakade av handel klingar av, eller hur snabbt obalanser i orderflödena justeras.

För vissa tillgångar kan marknaden bestå av ett fåtal aktörer där priset blir en förhandlingsfråga. Detta gäller t.ex. många bankkrediter; de enda potentiella köparna är andra banker. Tillgångar av denna typ är mindre likvida än de tillgångar som handlas på en marknad med många köpare och säljare.

Hur likvid en tillgång är beror emellertid inte bara på möjligheten och kostnaden för att sälja den, utan även på möjligheten att belåna den. Kostnaden för att belåna tillgången kan vara lägre än kostnaden för att sälja och köpa tillbaks den. Spreaden behöver därför inte vara något entydigt mått på likviditeten i en tillgång. Genom att tillhandahålla lån mot säkerhet till hushåll och företag skapar banker och andra finansiella företag likviditet.

Utlåning mot säkerhet innebär en lägre kreditrisk för långivaren än utlåning utan säkerhet, vilket gör att räntan blir lägre för denna utlåning. Exempelvis lånar hushåll billigare om de har en bostad att pantsätta och bankerna lånar normalt till lägre ränta på repomarknaden än på dagslånemarknaden. Eftersom det kan vara förknippat med en kostnad att hålla säkerheter är det dock inte självklart att totalkostnaden för en bank är lägre vid repo-finansiering.

Ett företags *likviditetshantering* syftar till att tillse att företaget vid varje tidpunkt har tillräckligt med betalningsmedel för att genomföra sina betalningsåtaganden. Företagets förmåga att klara detta beror på hur väl de kan förutse det betalningsbehov som in- och utflöden av betalningar ger upphov till, på marknadslikviditeten för de tillgångar som företaget har och på företagets förutsättningar att låna upp medel.

Likviditetshantering i de svenska bankerna

Alla de fyra stora svenska bankkoncernerna har interna riktlinjer för hur likviditeten ska hanteras inom koncernen. De sköter sin likviditetshantering tämligen likartat, även om vissa skillnader finns. Olikheterna mellan bankerna har ofta sin grund i att skilda verksamhetsinriktningar ställer olika krav på behovet av mått och metoder för att effektivt kunna styra likviditetshanteringen. Exempelvis varierar andelen tillgångar i utländsk valuta mellan bankkoncernerna, vilket gör att det finns skillnader i hur likviditeten i olika valutor hanteras. Skillnader finns även i hur sofistikerade bankerna är i sin likviditetsstyrning.

Det första steget i likviditetshanteringen går ut på att bedöma storleken på inkommande och utgående betalningsflöden. Förväntade underskott i dessa flöden måste finansieras till en så låg kostnad som möjligt, medan överskott måste placeras till så god avkastning som möjligt. Det är väl känt när vissa transaktioner inträffar i tiden medan andra måste prognosticeras. Det kan exempelvis vara svårt att veta huruvida ett lån som förfaller kommer att förlängas eller hur kundernas betalningsmönster ser ut.

Likviditetshanteringen bygger på prognoser över betalningsflödena för olika tidshorisonter. Den längsta prognoshorisonen ligger normalt omkring 30 dagar medan den kortaste är för samma dag. Syftet med prognoserna är att så tidigt som möjligt kunna identifiera större underskott (eller överskott), eftersom det normalt sett går att finna billigare finansiering eller förändra finansieringsbehovet om det finns tillräckligt med tid. Bankernas alternativa möjligheter att täcka sina likviditetsbehov minskar efterhand. Mest framförhållning i likviditetsplaneringen krävs för att banken ska kunna använda sig av förlagslån, obligationer eller certifikat. När det finns mindre tid kan dessa instrument inte längre användas och banken måste använda exempelvis repor eller dagslån. Den allra snabbaste vägen att finna likviditet, och den enda som går att använda utan i princip någon tidsåtgång alls, är att låna i Riksbanken. Valet av finansieringssätt styrs emellertid inte enbart av tidshorisonen för finansieringsbehovet, utan också av kostnaderna. Exempelvis kan en bank välja att emittera certifikat om priset anses förmånligt, även om det inte föreligger ett likviditetsbehov vid det tillfälle som emissionen sker.

Likviditetslimiter sätts upp för att verksamheten inte ska skapa stora underskott av likviditet under en given dag. Limiterna sätts för koncernen som helhet för att sedan brytas ned på de verksamheter som kan påverka behovet av likviditet. Limiterna blir därför ett viktigt styrinstrument när det gäller att finansiera banken till låga kostnader.

I samtliga av de fyra stora svenska bankerna finns en internbank som styr likviditetsflödena. Medlet för styrning är det interna priset på likviditet, internräntan. Denna ränta påverkar hur lönsamt det blir att låna eller placera för bankens olika delar när de har under- eller överskott av likvida medel. Internbankernas roll blir därmed att styra likvida medel från de delar av banken som har överskott till de delar av banken som har underskott. I flera av koncernerna

ska likvida medel placeras i internbanken. Stora mottagare av betalningsmedel i kronor är bolåneinstitutet. Dessa har på senare tid haft ett behov av ökad likviditet för att kunna finansiera den allt större delen av bostadsutlåningen som sker till rörlig ränta.

För att kunna hantera likviditetsunderskott som blir större än förväntat behöver bankerna hålla en likviditetsreserv av viss storlek. Reserven består av värdepapper som kan pantsättas, repas ut eller säljas för att i stort sett omedelbart kunna skapa likviditet. Alla storbankerna betraktar de tillgångar som är pantsättningsbara i Riksbanken som fullt likvida. Andra typer av tillgångar delas sedan in av bankerna efter hur likvida banken bedömer att de är.

Hantering av likviditeten i valuta sker i huvudsak på samma sätt som hanteringen av kronlikviditeten. En skillnad är att de svenska bankerna ofta inte har tillgång till konton i andra länders centralbanker. Så länge banken kan finna tillräckligt med likviditet i kronor kan alltid likviditet i andra valutor skapas genom att växla på valutamarknaden. Priset för att finna likviditet i en annan valuta kan dock variera om likviditeten i valutamarknaden försämras (se diskussion i nästa avsnitt) eller genom att kursen för den aktuella valutan förändras.

Risker förknippade med likviditet

Det finns flera skäl till att en bank kan få oväntade behov av likvida medel. I detta avsnitt behandlas fyra möjliga orsaker till likviditetsproblem. De två första härrör från operativa risker, dels i samband med likviditetshanteringen, dels i form av tekniska problem i betalningssystemen. En möjlig tredje orsak till likviditetsproblem kan vara brister i likviditeten i marknaden för olika finansiella instrument. Slutligen kan förtroendeproblem leda till att bankens insättare och andra finansiärer drar tillbaka sina pengar eller minskar sina limit mot den ifrågasatta banken.

OPERATIVA RISKER I DEN PRAKTISKA LIKVIDITETSHANTERINGEN

Den löpande likviditetsplaneringen är främst inriktad på hantering av de likviditetsbehov som kan uppstå i bankens normala verksamhet. Det finns en osäkerhet i prognoserna för hur stort det verkliga likviditetsbehovet kommer att bli, vilket beror på att oförutsedda händelser kan inträffa, exempelvis oväntat stora utflöden till följd av problem hos en motpart eller stor kund. Skillnaden mellan oväntade utfall i prognoserna och mer systematiska felskattningar kan endast klarläggas om prognossäkerheten följs upp på ett strukturerat sätt. Av Riksbankens intervjuer med bankerna framkommer att det inte förekommer någon strukturerad uppföljning av prognoserna.

Eventuella systematiska fel i prognoserna är exempel på operativa risker i likviditetshanteringen som med uppföljning kan minskas.

Eventuella systematiska fel i prognoserna är exempel på operativa risker i likviditetshanteringen som med uppföljning kan minskas.

Ett alternativt sätt att hantera osäkerheten i behovet av likvida medel är att genom större reserver av värdepapper eller andra likvida tillgångar absorbera effekterna av oväntade händelser. De svenska bankerna håller jämförelsevis stora lager av pantsättningsbara tillgångar för att klara oförutsedda och snabbt uppkomna behov av likviditet vid avveckling i RIX.

Enligt Riksbankens bedömning framstår det som osannolikt att missbedömningar av likviditetsbehovet blir så stora att det riskerar att medföra allvarliga likviditetsproblem. Uppstår missbedömningar finns alltid möjligheten att låna upp medel på dagslånemarknaden, åtminstone så länge banken inte har andra problem som gör långivare ovilliga att tillhandahålla krediter. Dessutom hålls betydande reserver av värdepapper som kan användas för oförutsedda finansieringsbehov.

OPERATIVA RISKER I INFRASTRUKTUREN

Förekomsten av operativa risker i infrastrukturen, exempelvis betalnings- och informationssystemen, ligger i huvudsak utanför den enskilda bankens möjlighet att påverka.

Störningar i kommunikationen via betalnings- eller informationssystem kan leda till att betalningar inte kan genomföras eller att informationen om att en betalning har genomförts inte når fram.

Störningar i kommunikationen via betalnings- eller informationssystem kan leda till att betalningar inte kan genomföras eller att informationen om att en betalning har genomförts inte når fram. Ett fel i systemen kan drabba en enskild bank eller flera banker samtidigt. Flertalet banker har någon gång drabbats av denna typ av problem. Om betalningarna inte går att genomföra kommer likviditeten i systemet inte att kunna omfördelas mellan dem som har överskott och dem som har underskott. Exempelvis skulle problem med Riksbankens RIX-system eller Target-systemet kunna leda till den här typen av problem. Vid de tillfällen då RIX drabbats av problem har etablerade reservrutiner kunnat användas och betalningarna genomföras.

Problem i SWIFT-systemet skulle kunna innebära att betalningar visserligen genomförs, men att betalningsinformationen inte når betalare och mottagare.³³ Efter någon eller några dagar med ett problem i informationssystemen är det fullt möjligt att en större bank skulle ha stora svårigheter att veta hur dess likviditetssituation ser ut och vart inom koncernen som likvida medel bör styras.

Man kan konstatera att problem i betalningssystemet eller tillhörande informationssystem kan få allvarliga konsekvenser för bankerna. Effekterna av hittills uppkomna systemproblem har till stor

33 SWIFT (Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication) är en bankägd organisation som driver ett världsomspännande nätverk för utbyte av finansiella meddelanden. Ett SWIFT-meddelande kan t.ex. vara en instruktion att överföra medel. Överföringen (avvecklingen) sker sedan i betalningssystemet (i Sverige i RIX-systemet).

del kunnat mildras med hjälp av reservrutiner. Det är viktigt att reservrutiner inte bara finns hos systemoperatören, utan även hos de institut som nyttjar systemet. Värt att notera är att vissa typer av systemproblem inte kan hanteras via likviditetsreserver, eftersom reserverna kan bli omöjliga att utnyttja om systemen inte går att använda.

LIKVIDITETSRIK I MARKNADEN

Händelserna i samband med LTCM- och Rysslandkrisen under hösten 1998 gav upphov till diskussion kring vilka risker för bankerna som en kraftigt försämrad marknadslikviditet kan innebära.³⁴ Till följd av oron på de finansiella marknaderna kom likviditeten i delar av marknaden att minska kraftigt. Framför allt minskade likviditeten i vissa derivatmarknader som används av bankerna för att avhända sig oönskade risker.

För de svenska bankerna innebar händelserna under hösten 1998 dock ganska lite med avseende på deras finansiering. Bankerna anser själva att effekterna var små och någon av de svenska bankerna såg t.o.m. vissa positiva effekter på sin finansieringssituation.

Anledningen till att de svenska bankerna inte drabbades var att de hade relativt måttlig exponering mot de marknader som var värst utsatta, främst *emerging markets* och mer komplexa OTC-derivat.

Anledningen till att de svenska bankerna inte drabbades var att de hade relativt måttlig exponering mot de marknader som var värst utsatta, främst *emerging markets* och mer komplexa OTC-derivat. Bankernas värdepappersinnehav och derivatpositioner rör framför allt handeln med stats- och bostadspapper samt valutamarknaden i svenska kronor och de stora valutorna som dollar, euro och yen. Dessa marknader drabbades inte i så stor utsträckning av oron hösten 1998.

När marknadslikviditet diskuteras som ett potentiellt problem är det drastiska förändringar i likviditeten som avses. Likviditeten i en tillgång styrs liksom priset av utbuds- och efterfrågeförhållanden. Vid stora utbuds- eller efterfrågeförändringar kommer priset på en viss tillgång att förändras och samtidigt kommer likviditeten i tillgången att påverkas. Vid riktigt kraftiga förändringar i utbuds- och efterfrågeförhållanden finns endast säljare – eller endast köpare – och likviditeten i tillgången försvinner helt, vilket hände på vissa marknader i samband med LTCM:s problem.³⁵ Denna typ av förändringar uppkommer i de allra flesta fall till följd av att det av någon anledning sker en kraftig omvärdering av risken i en tillgång. Ofta drabbas instrument som har en liknande riskbild på ett likartat sätt av denna typ av händelser – det sker en slags smittoeffekt.

34 Long Term Capital Management (LTCM). Amerikansk hedge-fond som fick problem hösten 1998.

35 Samspelet mellan likviditetsrisken och marknadsrisken blir en fråga om hur avgränsningen mellan marknadslikviditet och marknadsrisk görs. Två av de stora svenska bankerna gör ingen skillnad mellan likviditetsrisk i tillgångar och marknadsrisk; de anser att alla prisfluktuationer i tillgångar är marknadsrisk och mäts i bankens VaR (Value-at-Risk).

Exempelvis drabbades många obligationer emitterade i emerging markets när Ryssland ställde in betalningarna på sina statsobligationer 1998.

Effekterna av försämrad marknadslikviditet ligger till stor del utanför bankernas kontroll. Bankerna måste dock i likhet med andra risker som finns i bankernas omgivning ha en beredskap för att problem kan uppstå och hur dessa ska mötas. De sätt att hantera oförutsedda likviditetsbehov som diskuterats i föregående avsnitt kan även användas för att hantera denna typ av problem, exempelvis tillräckliga reserver av värdepapper som kan pantsättas och kreditlinor hos andra banker.

För att problem med marknadslikviditet verkligen ska utgöra ett hot mot någon av de svenska bankerna krävs att det är någon av de marknader som är viktiga för bankernas finansiering som drabbas.

För att problem med marknadslikviditet verkligen ska utgöra ett hot mot någon av de svenska bankerna krävs att det är någon av de marknader som är viktiga för bankernas finansiering som drabbas. Marknaden för svenska statspapper är en sådan, eftersom bankerna har stora innehav av statspapper bland annat för repofinansiering och pantsättning i Riksbanken. Även svenska bostadspapper är en viktig tillgång, eftersom de också kan användas för pantsättning och repor. Kraftigt försämrad likviditet eller stora prisfall på någon av dessa marknader kan i första hand uppstå vid en statsfinansiell kris respektive om bostadsinstituten upplever soliditetsproblem.

Man skulle även kunna tänka sig att en betydande försämring av likviditeten skedde genom en smittoeffekt, exempelvis om nordiska stats- eller bostadsobligationer drabbades av större problem. Det är svårt att värdera hur stora effekterna vid en sådan situation skulle kunna bli på de aktuella svenska obligationerna, och detta styrs sannolikt i stor utsträckning av omständigheterna i det konkreta fallet.

Den marknad som bankerna framför allt är beroende av för sin kortsiktiga finansiering är den korta internationella interbankmarknaden. Om en svensk bank upplevs ha soliditetsproblem kan samtliga svenska banker få problem att låna på denna marknad. Så var det exempelvis under den svenska bankkrisen. Däremot kan naturligtvis tillgången till och priset på lång finansiering på obligationsmarknaden variera över tiden, vilket kan göra en bank mer eller mindre beroende av interbankmarknaden. Ett allt för stort beroende av den korta interbankmarknaden kan utgöra ett problem för en bank, eftersom motparterna normalt inte har obegränsade limiter för utlåning till banken i fråga.

Även valutamarknaden är betydelsefull för bankernas finansiering genom att den används för att växla lån i utländsk valuta till svenska kronor (även det omvända kan behövas). Marknaden för växling avista eller för korta terminer är mycket likvid och det är svårt att tänka sig att den skulle uppleva så stora likviditetsproblem att växling under en längre tid inte alls var möjlig för bankerna eller endast för mycket små belopp. Gemensamt för problem med likvi-

diteten på de för bankerna centrala marknaderna är att sådana problem sannolikt inte uppstår ensamma. De är sannolikt en följd av andra problem i den svenska ekonomin.

Bristande marknadslikviditet kan även drabba den funktion som bankerna fyller som intermediär för riskhanteringsprodukter. Framför allt kan bristande likviditet i derivatmarknaderna innebära att banken inte kan avhända sig oönskade risker.

Sammanfattningsvis blir sannolikt minskad marknadslikviditet snarare en fråga om att banken får ta på sig oönskade risker i sin finansiering, än ett hot mot bankens fortlevnad.

Sammanfattningsvis blir sannolikt minskad marknadslikviditet snarare en fråga om att banken får ta på sig oönskade risker i sin finansiering, än ett hot mot bankens fortlevnad. Annorlunda uttryckt möter banken ett annat pris för sin finansiering på grund av den minskade likviditeten i marknaden.

FÖRTROENDEPROBLEM FÖR BANKERNA

I den händelse att banken har eller uppfattas ha problem med sin soliditet kan både inlåning och upplåning komma att dras tillbaka via en s.k. *run* eller uttagsanstormning. Snabbt tillbakadragande av bankens finansiering skapar naturligtvis mycket stora likviditetsproblem för banken och kan direkt hota bankens fortlevnad. Den här typen av likviditetskris, som är en direkt följd av befarade eller verkliga soliditetsproblem, ingår naturligt nog inte i den normala likviditetsprognosen.

Ur ett kortsiktigt likviditetsperspektiv spelar det mindre roll om en bank har ett verkligt problem med soliditeten eller om den endast på marknaden misstänks ha soliditetsproblem.

Ur ett kortsiktigt likviditetsperspektiv spelar det mindre roll om en bank har ett verkligt problem med soliditeten eller om den endast på marknaden misstänks ha soliditetsproblem. För aktörer på marknaden är det ofta svårt att på kort tid få tillräcklig information för att de ska kunna bedöma om soliditetsproblem för en motpart föreligger eller inte. Därför medför ett ifrågasättande av banken ofta att bankens finansierare minskar sina limiter mot den aktuella banken. Neddragningen av limiterna blir snabbt kännbara och banken får svårt att finna finansiering på marknaden.

Tendensen att bankernas korta finansiering verkar gå allt mer mot overnight-lån kan förvärra bankernas problem vid förtroendekriser.

Tendensen att bankernas korta finansiering verkar gå allt mer mot overnight-lån kan förvärra bankernas problem vid förtroendekriser. En anstormning där inlåningen dras tillbaka är mindre trolig idag, bl.a. till följd av att stora delar av inlåningen skyddas av insättargarantin.

Ett exempel på när en eller flera bankers förtroende blir så lågt att de inte kan refinansiera sig på marknaden var de svenska bankerna 1992. Vissa banker ansågs ha så låg kreditvärdighet att de hade svårt att finna finansiering under vissa perioder.

Riksbanken har en möjlighet att ge nödkrediter till banker med problem att uppbringa finansiering, det vill säga att agera som "lender of last resort". Ett viktigt kriterium för Riksbanken är att nödkrediter endast ska användas om det föreligger ett hot för det finansiella systemet som helhet. Ett annat är att nödkrediter ska användas för likviditets- men inte soliditetsstöd. Det betyder att Riksbanken måste bilda sig en uppfattning om huruvida verkliga soliditetsproblem föreligger, om likviditetsbrist uppkommer i en bank.

SAMMANFATTANDE KOMMENTAR

Av de risker som beskrivits ovan är operativa incidenter i likviditetshanteringen relativt vanligt förekommande, men konsekvenserna är normalt begränsade. När det gäller marknadslikviditeten är incidenterna färre men de kan vara något mer svårhanterliga för bankerna. Ingen av dessa båda risker torde ensamma kunna tvinga en annars solid bank att ställa in betalningarna. För banker som drabbas av större sammanbrott i infrastrukturen eller av förtroendeproblem, framstår risken som större att verkligt allvarliga konsekvenser skulle kunna uppstå. Det är också sannolikt i dessa fall som en situation där Riksbanken väljer att tillhandahålla nödkrediter skulle kunna aktualiseras.

Även om de operativa riskerna i den interna likviditetshanteringen och riskerna relaterade till marknadslikviditeten inte framstår som i sig så allvarliga att de bör kunna hota en banks fortlevnad, är det viktigt för Riksbanken att även följa dessa, eftersom de påverkar hur känsliga bankerna blir för andra likviditetspåfrestningar.

Framför allt framstår det som om bankerna skulle kunna få svårhanterliga problem om flera av de ovan diskuterade hoten mot likviditeten aktualiserades samtidigt.

